

UTFORSKA

För att kunna fatta väl grundade beslut behöver vi få insikt om saker som vi tidigare inte kände till. Vi behöver finna information som kan fungera som underlag när vi utformar lösningsförslag och slutresultat. Det kan till exempel handla om att sätta sig in i en debatt. Eller att förstå vilka som är de viktigaste aktörerna. Eller att få kunskap om den historiska utvecklingen för en viss produkt eller social situation.

De här korten fungerar som stöd för att utforska ert område. Ofta upplever vi att projektet växer sig större när vi väl börjar utforska. Det ena leder ständigt till någonting annat. Det betyder ofta att vi är på rätt spår. Låt det bli en rolig och självgående process som ska få ta sin tid. Det går alltid att komma mycket djupare än vad vi först trodde var möjligt.

Det är en fördel att vara flera personer som hjälps åt. Då kan vi variera mellan att arbeta enskilt och i grupp. Metoderna i den här kategorin stödjer främst det gemensamma utforskandet. Men vi fungerar på olika sätt, så en viss flexibilitet är viktigt. Oavsett är det viktigt att vi med jämna mellanrum samlas för att dela med oss av sina upptäckter.

HÅLLA SIG Á JOUR

Tid: 2-4 timmar Antal: Enskilt eller i grupp

Normkreativ innovation handlar ofta om sådant som är debatterat, där det finns olika åsikter, perspektiv och kritik. Risker för klavertramp undviks lättare om en är mer välinformerad. Debatten kan dessutom innehålla inspiration till nya lösningar och uppslag på vilka aktörer som är viktiga att inkludera i det normkreativa innovationsarbetet.

Den här metoden handlar om utveckla förståelse för de olika perspektiven i en debatt.

● Sök på Internet. Se till att täcka in både dagstidningars hemsidor och annan media samt sociala forum och bloggar. Sök också gärna i akademiska tidskrifter.

● Redovisa materialet på ett åskådligt vis, till exempel utskrivet och uppsatt på en vägg. Fokus kan vara på rubriker, citat, bilder och centrala aktörer för att synliggöra det viktigaste. Tänk på väggen i detektivserierna på tv

där brottsfall kartas upp. Använd till exempel färgade trådar uppspända mellan nålar för att markera kopplingar.

● Undersök materialet utifrån några frågor, till exempel: Vad är debattens huvudfråga? Vilka är perspektiven? Finns uppslag till lösningar?

● Diskutera gemensamt hur ert projekt passar in i debatten och vilket perspektiv som ert projekt grundar sig på.

TIPS! Prova gärna att utgå från ett av korten i ♥-sviten, till exempel ♥2, och granska debatten runt gynekologistolen med hjälp av Internet.

LÄGGA FLERA LAGER

Tid: ca 3 timmar Antal: 2-7 personer

Genom ett intersektionellt perspektiv synliggörs hur diskriminerande kategoriseringar inte är isolerade från varandra. Till exempel är kvinnor inte en homogen grupp. Kvinnor har också olika erfarenheter av diskriminering som beror på till exempel hudfärg, könsidentitet, sexuell läggning och klass. Dessutom påverkas maktordningar av det sociala sammanhanget.

Den här metoden är ett hjälpmedel för att undersöka hur olika former av diskriminerande maktordningar samverkar.

- Ta fram undersökningsmaterial, till exempel ett bildmaterial, produktkategori eller en kundgrupp.
- Välj en kategorisering, till exempel kön.
- Undersök representation av den grupp som undersöks – både antal och hur de framställs.
- Sammanfatta de mönster som framträder.
- ● Fortsätt analysen genom att lägga till ett lager. Utgå från diskrimineringsgrunderna (men även andra kategoriseringar så som klass är också avgörande). Oavsett vad ni väljer så definiera vad som åsyftas. Till exempel om ni utgår från diskrimineringsgrunden etnicitet, handlar det då om rasifieringsprocesser, hudfärg, migrationserfarenhet, härfärg, migrationserfarenhet, medborgarskap, traditioner, kulturella normer? Kategoriseringar kan göras på många olika sätt och varierar beroende på vem som definierar.
- Lägga ytterligare lager genom att använda fler kategoriseringar och se vilka mönster som framträder. Gå igenom diskrimineringsgrunderna, lager för lager.
- Diskutera och dra slutsatser hur övningen utmanar föreställningar och vad det betyder för det fortsatta arbetet.

TIPS! Ta gärna stöd av ♠-sviten

SKRAPA PÅ YTAN

Tid: 3-4 timmar Antal: 2-7 personer

Bakom varje sak finns en tanke. Detta är något vi sällan behöver reflektera över i vardagen. Men ska vi arbeta med normkreativa innovationer krävs det att vi är uppmärksamma – både på att vi påverkas men också på hur vi reagerar i mötet med vår fysiska omgivning.

Den här metoden går ut på att undersöka vilka värderingar saker och ting förmedlar.

● Välj produkt. Med lite fantasi kan metoden också användas för tjänster och miljöer.

● Utforska med hjälp av sinnena. Undersök hur den ser ut (färg, form, material), hur den känns att hålla i (materialval, greppbarhet), låter, luktar och smakar.

● Utforska symbolvärdet. Undersök vad den associeras till, vad den uppmanar till och varför, vilka känslor som framkallas och vilka värderingar den förmedlar.

● Prova funktionen. Undersök vad den klarar av att göra, vad den ska klara av att göra samt vilka praktiska och

känslomässiga behov den fyller.

● Prova interaktionsvärdet. Undersök användandet för människor i olika åldrar (unga, gamla, barn), användare med olika funktionsvariation (fysiska, neuropsykiatriska och kognitiva), användare av olika kön och könstillhörighet, olika språkkunskaper, människor ur olika samhällsklasser. Utgå från diskrimineringsgrunderna.

● Utforska var den finns tillgänglig och för vem och om den är en del av ett större system.

● Sammanställ och diskutera.

TIPS! Ta gärna stöd av ♠-sviten. Komplettera med metoderna Tycka till och smaka av samt Ge tanken kropp.

FÅNGA BLICKEN

Tid: 1-2 timmar Antal: Grupper om 2-7 personer

Bildanalys kan liknas vid att lösa en gåta, eller att lägga ett pussel. Först behöver varje del upptäckas och analyseras för att helheten ska träda fram. Det handlar om att få syn på avsikten bakom bilden, vad i bilden det är som säger oss något och hur den påverkar oss. Bilder som analyseras kan vara de vi framställer i vår process. En bra övning kan vara att analysera bilder från till exempel modemagasin.

Den här metoden går ut på att analysera bilder ur ett normkritiskt perspektiv.

- Välj ut bildmaterial där en eller flera människor framställs, till exempel en reklambild.
- Undersök vad som fångar er uppmärksamhet.
- Lista vad som syns – personer, saker, kläder.
- Betrakta miljön och dess betydelse för budskapet.
- Undersök personen eller personernas positioner – om de står, sitter, ligger, är aktiva eller passiva.
- Studera vad personen eller personerna gör – om de ser bestämda eller osäkra ut, om de namnges, blickens riktning, kameraögets riktning samt vilka maktrelationer som förmedlas.
- Undersök eventuell rubrik och text och vad typsnitt uttrycker.
- Spekulera över intentionen och vilka anvisningar ni tror att fotografen gett vid bildtillfället.
- Dra slutsatser för det fortsatta arbetet.

TIPS! Ta gärna stöd av ♠ 12. Komplettera gärna med metoderna Läsa mellan raderna och Skruva till.

LÄSA MELLAN RADERNA

Tid: 2-3 timmar Antal: Grupper om 2-7 personer

Vissa ordval och hänvisningar till källor kan få det mesta att verka trovärdigt. Sociala medier ställer höga krav på oss när det gäller källkritik. Nyheter sprids så snabbt så att vi inte hinner, eller orkar faktagranska.

Den här metoden är till hjälp för att göra en normkritisk läsning av en text och tolka dess budskap.

- Välj text. En kort text ur en produktkatalog fungerar lika bra som en längre artikel.
- Ta reda på var och när texten är publicerad och hur det påverkar läsningen.
- Ta reda på vem som skrivit texten och hur den framställer sig själv. Utgå från författarens status, kön, namn osv.
- Undersök samspelet mellan rubrik, ingress och brödtext.
- Undersök formspråk i typsnitten. Färg, storlek form samt hur det påverkar textens trovärdighet.
- Granska innehållet i handlingen. Vad som är fokus och i periferin samt vad som saknas helt.
- Undersök ordvalet och om de är värdeladdade.
- Undersök tonen och de känslor som texten vädjar till.
- Definiera vilka som kommer till tals och hur de beskrivs gällande utseende, personlighet, samt om de yttrar sig som yrkesperson, privatperson, förälder etc.
- Uppmärksamma och definiera vilka som inte kommer till tals.
- Dra slutsatser för det fortsatta arbetet.

TIPS! Komplettera med metoderna Fånga blicken och Tycka till och smaka av som kan användas för att vidare undersöka typsnittsformer.

GRÄVA DÄR VI STÅR

Tid: ca 2 timmar Antal: 5-20 personer

Vi behöver självdistans för att kunna förändras. När vi identifierar våra styrkor och svagheter kan vi också förstå hur vi kan utvecklas.

Den här metoden ger överblick över nuläget. Den fungerar på både verksamheter, produkt, miljöer eller tjänst. Metoden kallas ofta för SWOT som är en förkortning av de engelska orden för: styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Den kan med fördel användas utifrån ett normkritiskt perspektiv.

1 Rita upp ett stort kors på en whiteboardtavla eller ett stort papper. Skriv "styrkor" i översta vänstra kvadranten, "svagheter" i översta högra kvadranten, "möjligheter" i den undre vänstra kvadranten och "hot" i den sista kvadranten.

2 Skriv ned vad var och en kommer att tänka på för varje kategori, gärna på klisterlappar. Börja med styrkor och svagheter. Styrkor kan vara: Vad finns idag som vi kan bygga vidare på? Och hur kan dessa

styrkor utvecklas än mer? Svagheter kan handla om hur det vi arbetar diskriminerar på olika vis. Gå sedan vidare till möjligheter. Skriv ner svar på frågor som: Vad kan ett normkritiskt perspektiv tillföra? Vilka innovationsmöjligheter finns? Fortsätt med hot. Svara på frågor som: Vad kan ett normkritiskt perspektiv utgöra för risker?

3 Sätt upp lapparna i respektive kvadrant.

4 Diskutera och komplettera så att analysen blir så komplett som möjligt.

TIPS! Ta stöd av ♠-sviten för att följa ett normkritiskt perspektiv genom metoden.

BACKA BANDET

Tid: 2-4 timmar Antal: Enskilt eller i grupp

Värderingar och normer förändras över tid och rum. saker som skapas blir bärare av sin tids normer. Det kan ha att göra med hur något ser ut, hur det fungerar och hur det används, eller med förändrad status och värde. Dessa förändringar och skillnader är viktiga att förstå.

Den här metoden handlar om att förstå saker utifrån ett större och längre perspektiv.

● Välj produkt, miljö eller tjänst. Metoden exemplifieras med koppen.

● Sök information på Internet och i böcker. Sök efter äldre och nya koppar, och olika typer av koppar. Sök efter synonymer som muggar. Sök efter varianter som tekoppar och souvenirkoppar.

● Fråga någon med erfarenhet av hur koppen användes förr, eller hur den används någon annanstans i världen.

● Besök ett museum för att se på och röra vid

koppar ur historien.

● Gör en tidslinje eller ett evolutionsträd där ni placerar ut materialet. Gör det stort så att allt ryms.

● Diskutera utvecklingen över tid och rum - vilka som skrivit koppens historia och hur det påverkat tingets utformning och koppens konventioner.

● Spekulera om framtiden och hur koppar kommer att se ut om tio eller hundra år.

● Dra slutsatser tillsammans för det fortsatta arbetet.

TIPS! Komplettera med metoderna Ge tanken kropp, Spola fram och Följ sina drömmar. Ta stöd av ♠-sviten.

SPOLA FRAM

Tid: 3-20 timmar Antal: 2-10 personer

För att kunna förstå vart vi är på väg behöver vi också ta reda på var vi kommer ifrån. Vi behöver också få grepp om var vi befinner oss idag. Spola fram resulterar i insikter om vad som kan behöva förändras för att nå ett normkreativt resultat.

Den här metoden går ut på att förstå vad som sker om vår innovationsutmaning utvecklas utan normkreativ förändring.

- Identifiera nuläget genom att lista allt som kännetecknar det. Om det till exempel handlar om en produkt – lista egenskaper, användare, konkurrenter etc. Sammanställ med bilder och några meningar.
- Blicka bakåt och lista hur det var då, och vad som utvecklats med åren. Tänk speciellt på egenskaper som har att göra med normer – till exempel: Vem var användaren för 15 år sedan ur ett könsperspektiv? Sammanställ på samma sätt.
- Blicka framåt till en bestämd tidspunkt och lista egenskaperna om utvecklingen fortsätter i samma tempo och riktning som tillbakablickens visar. Blir det exempelvis mer stereotyp, eller mindre? Sammanställ på samma sätt.
- Diskutera vad framåtspolningen gett för resultat och vad det finns för normkreativ innovationspotential. Diskutera också vad som skulle ske om vissa förändringar gjordes i en snar framtid.

TIPS! Komplettera med metoden Följa sina drömmar för att skapa ett visionärt och önskvärt framtidsscenario.

FÖLJA SINA DRÖMMAR

Tid: 3-4 timmar Antal: 2-7 personer

För att nya idéer ska kunna utvecklas är det nödvändigt att vi frigör oss från vad vi tror är möjligt. Men eftersom vardagen är så påtaglig i våra liv kan vi ha svårt att föreställa oss hur det skulle kunna vara "i den bästa av världar".

Den här metoden går ut på att visionera fram en önskvärd framtid och sedan klura ut hur vi ska nå dit.

- Bestäm en tidpunkt i framtiden – till exempel om tio eller tjugo år.
- Dröm individuellt. Var gärna konkreta när ni utformar framtidsscenario. Tänk normkreativt och optimistiskt. Hur ser det ut? Vem använder? Vilka inkluderas? Skriv ner på papper eller klisterlappar.
- Presentera era visioner för varandra.
- Utveckla en gemensam vision som omfattar alla idéer om en önskvärd framtid.
- Beskriv visionen så den blir överblickbar. Ta hjälp av anteckningar och skisser.
- Diskutera glappet mellan nuläget och visionen. Berätta först individuellt. Diskutera sedan tillsammans.
- Rita en tidslinje med visionen i ena änden och nuläget i den andra.
- Dra slutsatser om vilka aktiviteter som behövs och vilka som behöver bli involverade för att visionen ska bli verklighet. Skriv upp när det ska ske på tidslinjen. Utgå hela tiden från visionen.

TIPS! Ta stöd av taktiken ♣ 13. Komplettera gärna med metoden Gräva där vi står för att analysera nuläget.

RIKTA FOKUS

Tid: 2-3 timmar Antal: 6-12 personer

En grupp människor som bjuds in för att utifrån egna erfarenheter diskutera något specifikt brukar kallas för fokusgrupp. Gruppen kan vara till hjälp för att identifiera olika förväntningar, behov och önskemål och ge uttryck för hur väl lösningen motsvarar detta. En fokusgrupp leds av en övningsledare. Metoden är utformad för produkter men kan även användas i andra sammanhang.

Den här metoden används för att få andra människors respons på lösningsförslag.

- Välj en plats att vara på som gynnar fokusering.
- Förbered ett frågeformulär som stödjer, men inte styr diskussionen. Tänk på att ha med normkritiska perspektiv.
- Välj ut och bjud in deltagare som representerar olika perspektiv på det som ska diskuteras. Tänk på bred representation av olika bakgrunder, erfarenheter och perspektiv
- Presentera det som ska analyseras. Det är en fördel om det finns tillgängligt, och kanske i flera versioner och exemplar – så att alla kan hålla i, testa etc.
- Genomför analysen med stöd av frågeformuläret, men med lyhördhet för hur diskussionen utvecklar sig. Tänk på att både få med olika perspektiv. Be om exempel, konkretiseringar och förslag på utvecklingsmöjligheter.
- Dokumentera diskussionen, till exempel genom att spela in eller anteckna.
- Sammanfatta diskussionen och diskutera med kollegor vad resultatet innebär för det fortsatta arbetet.

TIPS! Använd gärna metoden Skrapa på ytan när frågeformuläret förbereds. Ta också stöd av ♠-sviten.

VIDGA VYERNA

Tid: 2-3 timmar Antal: 4-6 personer

Att samla en myllrig grupp personer är utvecklande för ett projekt. Gruppen kan exempelvis bestå av en ingenjör, en präst, en aktivist, en filosof, en konstnär, en forskare etc. Tanken är att de tillsammans kan ifrågasätta och gå under ytan på en viss frågeställning, eller ett visst fenomen. Målet är inte att få ett slutgiltigt svar på frågan, utan att få fram många olika perspektiv och infallsvinklar.

Den här metoden går ut på att bjuda in personer från helt olika kunskaps- och intresseområden som kan bidra med sina perspektiv på en frågeställning eller ett fenomen.

- Välj en plats som gynnar ett gott samtal, till exempel ett vardagsrum eller en lugn restaurang.
- Bjud in deltagare som representerar många olika kompetenser och erfarenheter.
- Trigga samtalet, till exempel genom att be deltagarna presentera något som ni bett dem ta med som representerar frågeställningen ur deras perspektiv.
- Låt samtalet utvecklas fritt.

Övningsledaren håller sig mest i bakgrunden, men kan be någon utveckla ett resonemang, berätta mer om en erfarenhet, eller ge samtalet ny näring med någon väl vald fråga.

- Dokumentera samtalet, till exempel genom att spela in.
- Sammanfatta samtalet efteråt och diskutera med kollegor vad de olika perspektiven kan innebära för det fortsatta arbetet.

TIPS! Använd gärna taktiken ♣ 10 i urvalsprocessen. Kombinera gärna med metoden Gräva där vi står.

TA EN SAMLAD FIKA

Tid: 2-5 timmar Antal: > 20 personer

Vissa normkreativa projekt handlar om att skapa lösningar som ska fungera för många olika människor, till exempel på en plats eller i en organisation. Då är det viktigt att så många som möjligt kan bidra med kunskap, erfarenheter och kritik. Ta en samlad fika är ett sätt att komma till tals med många under konstruktiva omständigheter. Samtalet kretsar kring ett tydligt tema som undersöks utifrån frågor som diskuteras i mindre grupper.

Den här metoden handlar om diskutera något med många människor samtidigt, till exempel med människor i ett bostadsområde

- Välj en plats som gynnar informella diskussioner.
- Förbered frågorna som ska diskuteras vid de olika fikaborden – en fråga per bord. Tänk på att det ska vara frågor som är betydelsefulla för deltagarna.
- Förbered processen. Utse en fikavärd för varje bord. Fikavärden ser till att alla kommer till tals, samt dokumenterar det som sägs, till exempel på blädderblocksark.
- Inled med en övergripande beskrivning av temat.
- Dela upp deltagarna i grupper. Gruppindelningen kan med fördel göras i förväg. Med jämna mellanrum byter deltagarna bord för att varje fråga ska belysas så grundligt som möjligt.
- Presentera resultatet för alla deltagare och diskutera. Som avslutning kan också en prioritering göras gemensamt.
- Sammanfatta resultatet efteråt och diskutera med kollegor vad det som kom upp innebär för det fortsatta arbetet.

TIPS! Kombinera gärna med metoden Trigga igång.